

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 60/2020
08.04.2021. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Слађане Накић Момировић, председника већа, Добриле Страјина и Марине Милановић, чланова већа, у парници тужиље АА из ... и ББ из ..., које заступа пуномоћник Душан Пријић, адвокат из ..., против тужене Републике Србије, коју заступа Државно правобранилаштво, Одељење у Зрењанину и Земљорадничке задруге „Агро-Клек“ из Клека, чији је пуномоћник Горан Мандић, адвокат из ..., ради накнаде штете, одлучујући о ревизији тужиља изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 9716/18 од 24.05.2019. године, у седници већа одржаној 08.04.2021. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ, као неоснована, ревизија тужиља изјављена против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 9716/18 од 24.05.2019. године.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Зрењанину П 79/17 од 26.12.2017. године, ставом првим изреке усвојен је тужбени захтев, па су ставом другим изреке обавезани тужени да тужиљама на име накнаде штете солидарно исплате износ од 7.609.104,00 динара са законском затезном каматом од 26.12.2017. године до исплате. Ставом трећим изреке, одбијен је тужбени захтев од досуђеног до траженог износа накнаде маеријалне штете, и то за износ од 42.772,80 динара са законском затезном каматом од пресуђења до исплате. Ставом четвртим изреке, обавезани су тужени да тужиљама на име трошкова парничног поступка солидарно исплате износ од 220.000,00 динара са законском затезном каматом од извршности пресуде до исплате.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж 9716/18 од 24.05.2019. године, ставом првим изреке, преиначена је пресуда Вишег суда у Зрењанину П 79/17 од 26.12.2017. године у другом ставу изреке, тако што је одбијен тужбени захтев којим су тужиље тражиле да се тужени обавезу да им на име накнаде штете солидарно исплате износ од 7.609.104,00 динара са законском затезном каматом од пресуђења до исплате. Ставом другим изреке, преиначено је решење о трошковима поступка садржано у четвртном ставу изреке првостепене пресуде, тако што су тужиље обавезане да туженој Републици Србији на име трошкова парничног поступка исплате износ од 121.500,00 динара, а туженој Земљорадничкој задрузи „Агро-Клек“ износ од 282.000,00 динара. Ставом трећим изреке, обавезане су тужиље да, на име трошкова другостепеног

поступка, исплате туженој Републици Србији износ од 60.000,00 динара, а туженој Земљорадничкој задрузи „Агро-Клек“ износ од 157.500,00 динара.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, тужиље су благовремено изјавиле ревизију због погрешне примене материјалног права.

Испитујући побијану пресуду на основу члана 408. Закона о парничном поступку, Врховни касациони суд је нашао да је ревизија неоснована.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, отац тужиља, сада пок. ВВ, 24.04.1991. године, покренуо је поступак враћања земљишта које је од његовог правног претходника, пок. ГГ, одузето по Закону о пољопривредном земљишном фонду друштвене својине и додељивању земље пољопривредним организацијама. Решењем од 01.06.1991. године, које је донела Комисија за вођење поступка и доношење решења по захтеву за враћање одузетог земљишта, утврђено је право својине подносиоца захтева (правног претходика тужиља) на друго одговарајуће земљиште. То решење није постало коначно и правноснажно, већ су у периоду од 1991. године у управном поступку и управном спору, који су уследили, донете бројне одлуке све до 2015. године, када је управни спор правноснажно окончан. Пресудом Управног суда – Одељење у Новом Саду У.бр.8115/14 од 26.11.2015. године, утврђено је да су тужиље власнице са уделима од по $\frac{1}{2}$ непокретности која је одузета од њиховог правног претходника, и то кп.бр. 3264/2 површине 12.93.60 ха, а тужена Земљорадничка задруга „Агроклек“ обавезана је да тужиљама преда наведену парцелу у државину. Тужена земљорадничка задруга је носилац права коришћења и располагања и током поступка предлагала је да се ранијем власнику додели накнада у другом земљишту зато што се на одузетим парцелама налазе објекти заливног система велике вредности и што би промена власника угрозила функционисање система за наводњавање на комплексу од око 400 ха.

Тужиље, као правне следбенице ранијег власника, свој захтев ради накнаде изгубљене добити заснивају на одговорности тужене Републике Србије за неправилан и незаконит рад њених органа, с обзиром да због дугог трајање управног поступка и спора за признање права својине, нису биле у могућности да користе своју непокретност и да на тај начин стичу добит, док је одговорност тужене Земљорадничке задруге заснована на правилима о одговорности по основу кривице. Тужиље сматрају да се изгубљена добит мора утврдити кроз укупну закупнину за предметну парцелу за 22 године некоришћења (од доношења првог решења у управном поступку до враћања земљишта правноснажним окончањем управног спора). Висина изгубљене добити је утврђена према подацима са берзе о висини цене пољопривредне културе која на дан 23.11.2017. године износи 7.651.376,80 динара.

Код тако утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је усвојио тужбени захтев налазећи да је тужена Република Србија одговорна за штету на основу члана 172. Закона о облигационим односима (ЗОО), јер није обезбедила ефикасан механизам који би подносиоцима за враћање земљишта у складу са Законом о начину и условима за признавање права и враћању земљишта које је прешло у државну својину по ПЗФ ... из 1991. године, омогућила ефективно уживање у имовини. Оцењено је да је тужена

Земљорадничка задруга „Агро – Клек“ одговорна за штету на основу члана 154. и 158. ЗОО, јер је оспоравала тужилама право на враћање одузетог земљишта, због околности да се земљиште налази под заливним системом иако јој је, како наводи првостепени суд, било познато да је у одређеним предметима подносиоцима захтева било враћено и такво земљиште. Тужене су солидарно обавезане да тужиоцима накнаде штету.

Врховни касациони суд налази да је побијаном одлуком правилно примењено материјално право када је преиначена првостепена пресуда и одбијен тужбени захтев, уз основан закључак другостепеног суда да се у конкретном случају не ради о неправилном и незаконитом раду органа тужене, па нема ни одговорности тужене Републике Србије, применом члана 172. ЗОО, а самим тим ни обавезе на накнаду штете тужилама. Такође, правилна је оцена другостепеног суда да тужена Земљорадничка задруга није одговорна за штету на основу чл. 154. и 158. ЗОО, с обзиром да у поступку за признање права својине правном претходнику тужила, није поступала противправно, већ сагласно позитивним прописима и то предлогом за одређивање накнаде у другом одговарајућем земљишту, а да током поступка тужиле нису доказале да је тужена у битно сличним ситуацијама различито поступала, односно да је другим подносиоцима захтева враћала одузето земљиште под заливним системом.

Наиме, држава одговара за незаконит или неправилан рад својих органа (члан 35. Устава и члан 172. ЗОО), али свака незаконитост или неправилност, која је за последицу имала поништење одлуке органа управе у управном поступку или управном спору, нема за последицу накнаду штете. Повреда закона мора да буде тако очигледна и јасна, да представља адекватан узрок штете (узрочна веза је нужан и неопходан услов за проузроковање штете). Трајања управног поступка и спора у одређеном временском периоду само по себи не значи да је рад органа управе или суда био незаконит и неправилан, већ постоје и други критеријуми који утичу на дужину трајања поступка и оцену суда да је у одређеном поступку дошло до повреде права на суђење у разумном року. Ни због погрешног тумачења материјалноправних прописа, по правилу се не одговара, осим ако у погледу одређеног правног питања постоји устаљена, доследна и непроменљива вишегодишња правна пракса. Такође, један од основних елемената за утврђивање одговорност по основу кривице је противправна радња (чињење или нечињење) лица које по наведеном основу одговара за штету.

Чланом 58. Устава Републике Србије, јемчи се мирно уживање својине и других имовинских права стечених на основу закона, а право својине може бити одузето или ограничено само у јавном интересу утврђеном на основу закона, уз накнаду која не може бити нижа од тржишне. Протокол број 1. уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода, у члану 1. став 1. предвиђа да свако физичко и правно лице има право на несметано уживање своје имовине, те да нико не може бити лишен своје имовине, осим у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим начелима међународног права. Имовина која ужива заштиту односи се на постојећу имовину, као имовину у погледу која постоји барем легитимно очекивање да ће добити ефикасно уживање својинских права (правни став изражен у одлуци ЕСЉП у предмету Janter против Словачке од 04.03.2003. године - одлука на коју се позивају нижестепени судови).

У овом случају, у протеклом вишегодишњем периоду за који се тражи накнада штете, тужилама (њиховом правном претходнику) било је утврђено право својине на

другом одговарајућем земљишту, сагласно члану 6. став 3. Закона о начину и условима признања права и враћању земљишта које је прешло у друштвену својину по основу ПЗФ-а ..., и то неправноснажним одлукама органа управе и суда, тако да се не ради о заштити постојеће имовине, а због чињенице да се под земљиштем налази систем за наводњавање, очекивања тужиља да ће им бити враћена одузета уместо одговарајуће имовине, нису била оправдана. С обзиром на наведено, ни добит коју потражују у овом спору за период до признавања права на одузетом земљишту (2015. године), применом члана 189. ЗОО, није добит коју су основано могли да очекују по редовном току ствари или посебним околностима, а која је била спречена незаконитим радом односно противправним радњама тужених. У одсуству утврђења да је дошло до незаконитог или неправилног рада органа управе и суда и противправног поступања тужене земљорадничке задруге, као и извесности штете, тужени нису одговорни и у обавези да тужиљама накнаде претрпљену штету, па су неосновани супротни наводи ревизије. Са друге стране, заштита тужиља због неразумно дугог трајања управног спора остварена је у поступку за заштиту права на суђење у разумном року у другој врсти ванпарничног поступка по правилима Закона о уређењу судова (8а, 8б и 8в), а не у овој парници.

Из наведених разлога, на основу члана 414. став 1. ЗПП, одлучено је као изреци.

Председник већа-судија
Слађана Накић Момировић, с.р.

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић